

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-26>

УДК 657.24

Коба О.В.

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Анотація. Ефективному використанню ресурсів підприємства сприяє раціональна організація їх обліку і контролю. Метою дослідження є визначення порядку документального оформлення операцій з надходження паливно-мастильних матеріалів на підприємство та розробка відповідних схем документообігу. Встановлено, що на здійснення і відображення в обліку придбання паливно-мастильних матеріалів впливає спосіб заправлення автомобільного транспорту та форма розрахунків між покупцем і постачальником – автозаправною станцією. Розроблено схеми документообігу за операціями з надходження паливно-мастильних матеріалів при заправленні автомобільного транспорту: через стаціонарні пункти на виробничих дільницях підприємства, через сторонні автозаправні станції за безготівковий розрахунок – за відомостями та за талонами.

Ключові слова: паливно-мастильні матеріали, талони, відомості, паливні картки, літрові картки.

Koba Olena

National University
«Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk»**ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF FUEL AND LUBRICANTS AT THE ENTERPRISE**

Summary. Efficient use of enterprise resources is an urgent task today, the solution of which should be facilitated by the rational organization of accounting and control. Theoretical and practical aspects of the organization of accounting of operations with fuels and lubricants at the enterprise need improvement. The purpose of this study is to determine the order of documentation and development of document flow schemes for the receipt of fuels and lubricants at the enterprise. The organization of accounting and display of operations for the purchase of fuels and lubricants depends on the method of refuelling vehicles (through stationary points at the production sites of your company or through third-party gas stations). Documenting the refuelling of motor vehicles through stationary points at the production sites of your company is similar to the registration of the movement of inventories using the relevant primary documents, which are the scheme of document flow. Refuelling of vehicles through third-party gas stations can be done non-cash and for cash. Non-cash payments for fuels and lubricants can be made: without the use of coupons and with the use of coupons and fuel cards. Coupons are a more convenient way to make calculations, as evidenced by a comparison of the developed document flow schemes for operations on the receipt of fuels and lubricants when refuelling vehicles according to the information and coupons. Fuel cards are a modern calculation tool that has a number of advantages, but documenting the transactions carried out with their use needs to be improved. Developed document flow schemes for operations on the receipt of fuels and lubricants when refuelling vehicles through stationary points at production sites of the enterprise, through third-party gas stations for non-cash payment according to information, through third-party gas stations for non-cash payment for coupons can be used to improve lubricants at the enterprise.

Keywords: fuels and lubricants, coupons, information, fuel cards, liter cards.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення надзвичайно важливим стає ефективне використання будь-яких ресурсів, у зв'язку з чим особливої актуальності набуває питання раціональної організації обліку і контролю за рівнем витрат паливно-мастильних матеріалів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Організація обліку паливно-мастильних матеріалів є предметом уваги багатьох науковців в Україні. Значний внесок у дослідження цього питання зробили: А. Базилюк, М. Базась, К. Безверхий, Г. Бикова, О. Бондаренко, Ф. Бутинець, О. Вітковська, О. Волошина, М. Головін, Р. Грачова, Й. Даньків, В. Захожай, М. Зиньковський, М. Корінько, Н. Кохтенко, С. Лук'янцова, В. Максимова, О. Малишкін, М. Матюха, Л. Мігунова, Й. Остап'юк, В. Палій, Є. Свідерський, В. Сопко, В. Семенова, Г. Синиця, О. Снісар, Г. Тітаренко та ін.

Чимало публікацій практикуючих бухгалтерів та бухгалтерів-консультантів у професійних виданнях таких, як «Головбух», «Дебет-Кредит»,

«Все про бухгалтерський облік», «Бухгалтерський тиждень», «Податки та бухгалтерський облік», «Бухгалтер 911», «Офіційно про податки», «Інтерактивна бухгалтерія» та ін. висвітлюють питання обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з рухом паливно-мастильних матеріалів на підприємстві [1; 2; 3; 4; 5].

Удосконаленню обліку розрахунків підприємства за отримане на автозаправних станціях паливо з використанням сучасних форм розрахункових документів, таких як паливні картки, скетч-картки і талони на паливо присвячено роботу К.В. Безвершого [6]. На думку автора, такі розрахунки мають низку переваг – мобільність розрахунків, можливість фіксації цін на паливно-мастильні матеріали, можливість встановлення лімітів (добових, місячних) на їх відпуск, блокування картки у випадку її втрати та ін.

Теоретичні основи документального оформлення операцій з паливно-мастильними матеріалами підприємства досліджують в роботі [7] Гладій І.О., Коцера Н.В. Вони пропонують

з метою узагальнення інформації та посилення контролю за використанням талонів на пально на підприємстві застосовувати відомість з обліку талонів, що дозволило підвищити оперативність прийняття управлінських рішень в процесі господарської діяльності.

Удосконалення документального забезпечення та уточнення методичних засад бухгалтерського обліку пального, придбаного підприємством по талонах та паливних картках, є метою дослідження Здирко Н.Г. [8]. Використовуючи методи аналізу та синтезу, порівняння та аналогії, табличний метод, моделювання авторка запропонувала та обґрунтувала альтернативний варіант документування надходження пального на підставі Акта про приймання матеріалів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, зміни нормативно-правових відносин, що відбуваються, вимагають додаткового вивчення теоретичних і практичних аспектів організації обліку та документування операцій з паливно-мастильними матеріалами на підприємстві. Зокрема, потребує уточнення і систематизації документообіг опера-

цій з надходження паливно-мастильних матеріалів за різними формами розрахунків, що застосовуються в умовах сьогодення. Найявністю даної проблеми обумовила вибір мети та напрямів досліджень, представлених в даній роботі.

Постановка завдання. Мета даного дослідження – визначити порядок документального оформлення та розробити схеми документообігу надходження паливно-мастильних матеріалів на підприємство в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Паливно-мастильні матеріали є нафтопродуктами, порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску й обліку яких на підприємствах і в організаціях України будь-якої форми власності регламентує Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти та нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях України, затверджена наказом Міністерства палива та енергетики України, Міністерства економіки України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики № 281 від 20 травня 2008 р.

Рис. 1. Організація придбання паливно-мастильних матеріалів при заправленні автомобільного транспорту через стаціонарні пункти на виробничих дільницях підприємства

Джерело: розроблено автором

Організація обліку та відображення операцій з придбання паливно-мастильних матеріалів залежить від способу заправлення автомобільного транспорту:

- через стаціонарні пункти на виробничих дільницях свого підприємства;
- через сторонні автозаправні станції (АЗС).

У будь-якому разі підприємства отримують паливно-мастильні матеріали на підставі договорів, укладених з автозаправними станціями, де зазначають:

- марку, вид пального, його ціну (вона може бути або фіксованою на весь обсяг, або фактичною на день заправлення);
- коли переходить право власності на пальне;
- спосіб одержання (талони, пластикові картки, бензовоз та ін.);
- місце одержання.

Документальне оформлення заправлення автомобільного транспорту через стаціонарні пункти на виробничих дільницях підприємства відбувається подібно до оформлення руху виробничих запасів із застосування відповідних первинних документів (рис. 1).

Заправлення транспортних засобів через сторонні автозаправні станції може відбуватися безготівковим шляхом та за готівку.

Безготівкові розрахунки за паливно-мастильні матеріали можуть здійснюватися: без використання талонів і з використанням: талонів та паливних карток.

При придбанні паливно-мастильних матеріалів за безготівковим розрахунком без використання талонів документообіг відбувається в такому порядку (рис. 2):

1. В момент укладання господарського договору між підприємством і АЗС (чи протягом декількох днів після його укладення) у відомості на відпуск нафтопродуктів заповнюються наступні реквізити: найменування підприємства і штамп, після чого вони передаються на автозаправну станцію.

2. Оформляють решту реквізитів відомості, яка складається в двох примірниках.

3. Оператор автозаправної станції при відпуску паливно-мастильних матеріалів по відомості зоб'язаний поставити штамп про кількість відпущеного палива у відомість і в подорожній лист водія. Відомість можна заповнювати на кілька автомобілів, якщо вони прибули на АЗС одночасно.

4. Наприкінці місяця АЗС передає другі примірники відомостей на підприємство.

5. Бухгалтерія АЗС виписує видаткову накладну на загальну вартість виданого палива за

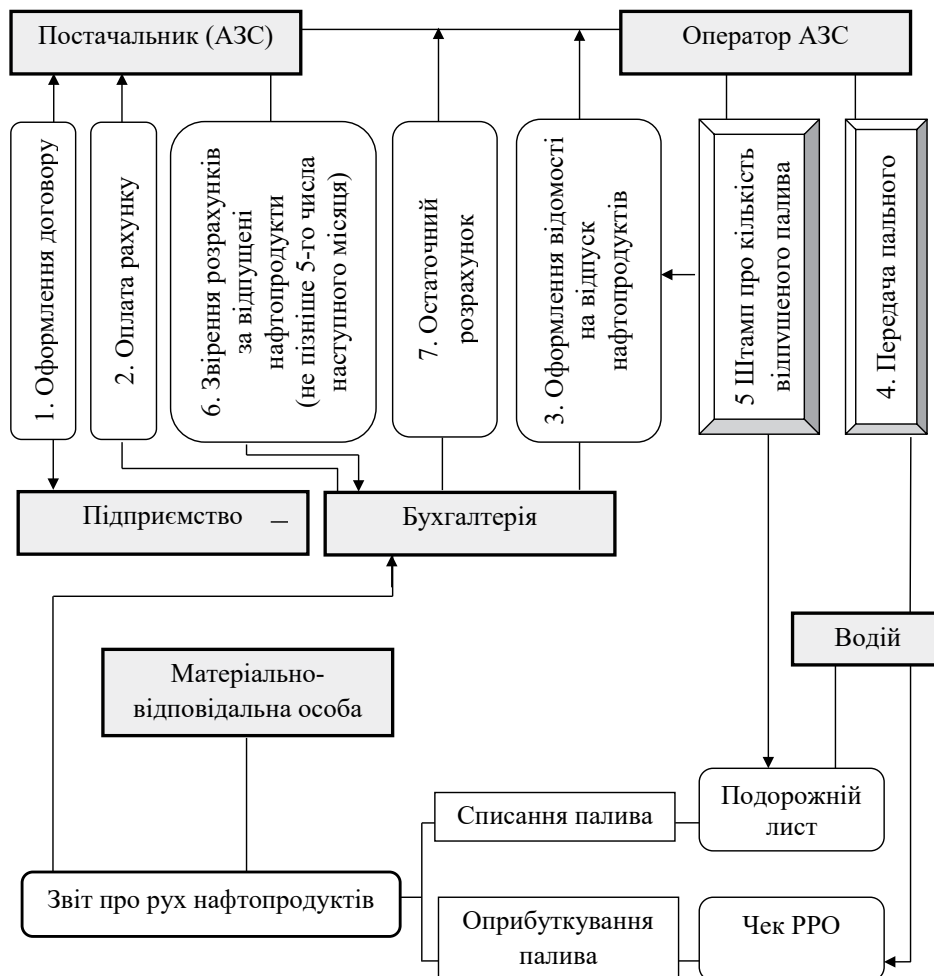

Рис. 2. Організація придбання паливно-мастильних матеріалів при заправленні автомобільного транспорту через сторонні автозаправні станції за безготівковий розрахунок без талонів (за відомостями)

Джерело: розроблено автором

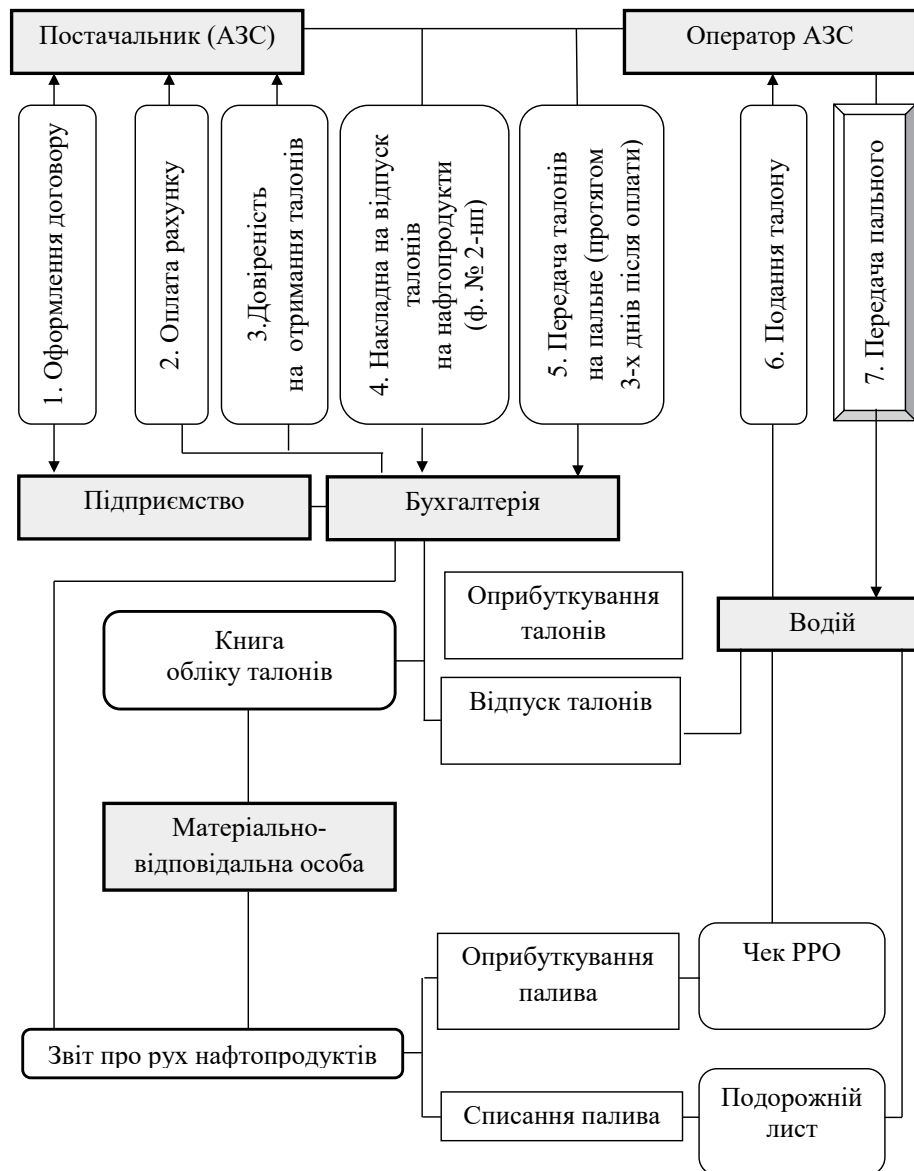

Рис. 3. Організація придбання паливно-мастильних матеріалів при заправленні автомобільного транспорту через сторонні автозаправні станції за безготівковий розрахунок з використанням талонів

Джерело: розроблено автором

місяць, у якій зазначає найменування, кількість і вартість за марками палива. Дані зазначеної відомості бухгалтерія підприємства використовує для відображення надходження паливно-мастильних матеріалів у баки транспортних засобів.

Характерною рисою талонів на пальне є обмеження їх дії певним строком, наприклад, до кінця поточного року (кварталу, місяця). Тому у договорі варто передбачати обмін невикористаних у обумовлений термін талонів на гроші або нові талони.

При заправленні за талонами підприємство-покупець придбає певну кількість талонів у автозаправній станції, а потім видає ці талони водіям (рис. 3). Для цього між покупцем талонів і АЗС, як і в усіх інших випадках, укладається договір, в якому зазначають спосіб отримання – талони. У договорі закріплюється і термін дії талонів, після закінчення якого їх можна обміняти на грошові кошти або інші талони. Після укладення договору покупець перераховує гро-

шові кошти на поточний рахунок АЗС у строки, зазначені в рахунку-фактурі. Далі підписується акт приймання-передачі, на підставі якого паливно-мастильні матеріали передаються на зберігання АЗС. Після виконання перелічених умов, покупцю надаються талони на паливо. Талони видаються водію, а він під час заправлення автомобіля на будь-якій з АЗС, визначених у укладеному раніше договорі, обмінює їх на відповідну кількість палива. Документом, що підтверджує використання талонів, є чек РРО. Його водій здає до бухгалтерії підприємства для оприбуткування палива.

У випадку заправлення за паливними картками після укладення договору, підприємство перераховує грошові кошти, після чого АЗС передає йому одну або декілька паливних карток. Вони бувають грошові й літрові.

При використанні грошових паливних карток на умовний рахунок перераховується певна

сума, а при одержанні палива його вартість, як правило, за цінами на момент покупки з цього рахунка списується.

При використанні літрової картки АЗС на умовний рахунок зараховує не грошові кошти, а обсяг палива певного виду (в цьому особливість паливної картки) за ціною договору.

Паливну картку зберігають у бухгалтерії, а у разі частого використання чи тривалої подорожі – закріплюють за водієм. Для обліку руху паливних карток за водіями ведуть книгу обліку видачі карток, а для обліку руху за картою – картку обліку руху коштів.

Останнім часом досить поширеним є варіант придбання палива за допомогою банківської платіжної картки. Спеціалізовані реєстратори розрахункових операцій на АЗС оснащені платіжними терміналами, які можуть бути з'єднаним або об'єднаним з РРО. Банківська платіжна картка є розрахунковою і не вимагає укладання договору із заправником, як при використанні паливних карток. Водій складає звіт про використання коштів, виданих під звіт, і додає до нього чеки

платіжного терміналу і РРО для підтвердження проведених операцій.

Придбання паливно-мастильних матеріалів за готівку також супроводжується складанням такого звіту з додаванням до нього касового чека АЗС.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Встановлено, що на здійснення і відображення в обліку придбання паливно-мастильних матеріалів впливає спосіб заправлення автомобільного транспорту (через стаціонарні пункти на виробничих дільницях свого підприємства або через сторонні автозаправні станції) та форма розрахунків між покупцем і постачальником – автозаправною станцією (готівкова чи безготівкова). Розроблені схеми документообігу за операціями з надходження паливно-мастильних матеріалів при заправленні автомобільного транспорту через стаціонарні пункти на виробничих дільницях підприємства, через сторонні автозаправні станції за безготівковий розрахунок за відомостями та за талонами можуть бути використані для удосконалення організації обліку паливно-мастильних матеріалів на підприємстві.

Список літератури:

1. Мурашко Т. Придбання пального за картками. *Офіційно про податки*. 2016. № 46(903). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100003579-pridbannya-palnogo-za-kartkami> (дата звернення: 01.12.2020).
2. Карпова В. ПММ на підприємстві. *Бухгалтерський тиждень*. 2016. № 17. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2016/april/issue-17/article-17408.html> (дата звернення: 01.12.2020).
3. Ольховик О. Заправляємося за талонами і паливними картками: що в обліку? *Податки та бухгалтерський облік*. 2019. № 64(2292). С. 10–13.
4. Особливості списання ПММ за талонами. *Інтерактивна бухгалтерія*. 2018. № 85. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/8402> (дата звернення: 07.09.2019).
5. Товстоп'ят Ю. Паливо за талонами: нюанси використання схеми. *Бухгалтер 911*. 2018. № 16. URL: <https://buhgalter911.com/uk/journals/buh911/2018/april/issue-16/article-35791.html> (дата звернення: 01.12.2020).
6. Безверхий К. Деякі питання організації обліку паливно-мастильних матеріалів: розрахунки за паливними картками. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 8. С. 14–21.
7. Гладій І.О., Кочеруба Н.В. Особливості документального оформлення обліку паливно-мастильних матеріалів. *Подільський науковий вісник*. 2018. № 4. С. 34–41.
8. Здырко Н.Г. Удосконалення методичного забезпечення обліку пального на підприємстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. Вип. 35. С. 111–118.

References:

1. Murashko T. (2016) Prydbannya palnoho za kartkamy [Purchase of fuel by cards]. *Oftsiino pro podatky*, no. 46(903). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100003579-pridbannya-palnogo-za-kartkami> (accessed: 01.12.2020).
2. Karpova V. (2016) PMM na pidpriemstvi [Fuel at the enterprise] *Bukhhalterskyi tyzhden*, no. 17. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2016/april/issue-17/article-17408.html> (accessed: 01.12.2020).
3. Olkhovik O. (2019) Zapravliaemosia za talonamy i palyvnymy kartkamy: shcho v obliku? [Refuel with coupons and fuel cards: what's on record?]. *Podatky ta bukhhalterskyi oblik*, no. 64(2292), pp. 10–13.
4. Osoblyvosti spysання PMM za talonamy (2018) [Features of writing off fuel and lubricants on coupons]. *Interaktyvna bukhhalteriia*, no. 85. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/8402> (accessed: 01.12.2020).
5. Tovstopiat Yu. (2018) Palyvo za talonamy: niuansy vykorystannia skhemy [Fuel on coupons: the nuances of using the scheme]. *Bukhhalter 911*, no. 16. URL: <https://buhgalter911.com/uk/journals/buh911/2018/april/issue-16/article-35791.html> (accessed: 01.12.2020).
6. Bezverkhyy K. (2012) Deiaki pytannia orhanizatsii obliku palyvno-mastylynykh materialiv: rozrakhunky za palyvnymy kartkamy [Some questions of the organization of the account of fuels and lubricants: calculations on fuel cards]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 8, pp. 14–21.
7. Hladii I.O., Kotsyuba N.V. (2018) Osoblyvosti dokumentalnoho oformlennia obliku palyvno-mastylynykh materialiv [Features of documentation of accounting of fuels and lubricants]. *Podilskii naukovyi visnyk*, no. 4, pp. 34–41.
8. Zdyrko N.H. (2019) Udoskonalennia metodychnoho zabezpechennia obliku palnoho na pidpriemstvi [Improving the methodological support of fuel accounting at the enterprise]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, no. 35, pp. 111–118.